

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Haplové a soudkyň JUDr. Jarmily Ďáskové a JUDr. Jany Kubenové v právní věci žalobkyně **M. D.** bytem, zastoupené A. M., bytem B., K. 7, proti žalovanému **Ministerstvu práce a sociálních věcí**, se sídlem 128 01 Praha 2, Na Poříčním právu 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 16. listopadu 2012, č. j.

t a k t o :

I. Rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 16. 11. 2012, č. j.
s e z r u š u j e pro vady řízení a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žádnému z účastníků se nepřiznává náhrada nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í:

Napadeným rozhodnutím ve výroku rozsudku uvedeným rozhodl žalovaný tak, že odvolání žalobkyně proti usnesení ČSSZ ze dne 2. 8. 2012, č. j. ... zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil. Napadeným rozhodnutím správního orgánu I. stupně bylo zastaveno řízení o žádosti žalobkyně o zahájení nového řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. Žalovaný posoudil tvrzení žalobkyně a zjistil, že jsou rozporná, ale hlavně nejsou doložena důkazními prostředky, kterými žalobkyně ani ve svém odvolání jednoznačně nevymezila dobu svého ukrývání a tedy nevysvětlila dosavadní rozdílné údaje a nevysvětlila ani konkrétní důvody svého ukrývání po osvobození obce ...dne 18. 1. 1945.

Proti rozhodnutí žalovaného podala žalobkyně u Krajského soudu v Brně dne 10. 1. 2013 žalobu, kde uvedla, že žádost ze dne 27. 11. 2002 uplatnila u ČSSZ nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. Rozhodnutím ČSSZ ze dne 17. 2. 2006 byla tato žádost pro nesplnění podmínek uplatněného nároku zamítnuta.

Žalobkyni bylo vytýkáno, že neuvedla bližší časové vymezení ani okolnosti ani důvody tvrzeného ukrývání.

Podáním ze dne 11. 7. 2012 požádala žalobkyně o zahájení nového řízení podle § 101 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb. Odkázala přitom na aktuální vývoj judikatury NSS, která přinesla obrat v posuzování dostatečnosti a určitosti tvrzení a důkazů, ale současně vylíčila podrobné okolnosti a důvody ukrývání se v čestném prohlášení a svá tvrzení dokládala rovněž výpovědí bratra, dopisem z Obecního úřadu .. a odkazem na Monografii obce ...a kroniku této obce. ČSSZ usnesením řízení dle § 102 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., - správní řád zastavila. Své rozhodnutí odůvodnila tím, že žalobkyně nevymezila dostatečným způsobem okolnosti, které podle jejího názoru zakládají nárok na jednorázovou peněžní částku. Za zcela zásadní přitom ČSSZ považovala určení přesné doby ukrývání.

Na základě podaného odvolání pak vydal žalovaný své rozhodnutí, kterým odvolání žalobkyně zamítl a žalobkyně ho napadla žalobou.

V žalobních námitkách uvedla, že jak správní orgány obou stupňů žalobkyni vytýkají nedostatečné a nedoložené důkazními prostředky tvrzení jejího ukrývání, tak především žalobkyně namítá, že si svoji povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a prokázat je náležitě a přiměřeně okolnostem splnila. Zdůraznila, že žalobkyně v době ukrývání byla přibližně 5 letým dítětem, ale již v žádosti o zahájení nového řízení a v čestném prohlášení popsala průběh událostí, které vedly k tomu, že se musela spolu s rodinou ukrývat od roku 1944 do května 1945, kdy do jejich osady vtrhli Němci, podpálili jim baráky a chtěli je odvést v nákladních autech a teprve na přimluvu učitele D. je však propustili a žalobkyně s rodinou utekla do lesů, kde se ukrývali do doby, než skončila válka.

Dále žalobkyně předložila jako důkaz prohlášení bratra I. K., které učinil v jiném řízení před ministerstvem obrany, kde popsal okolnosti a podmínky, za kterých se ukrývali, jedli to, co bylo v lese hříbky a lesní plody a měli jen jedno oblečení, nemohli se volně pohybovat a bydleli v provizorních bunkrech.

Správní orgány její důkazy neuznaly, ale k výsledku a k doplnění případně k vysvětlení ani jeden ze správních orgánů žalobkyni nepředvolal. Na druhé straně žalobkyně poukázala, že ČSSZ ve svém rozhodnutí ze dne 2. 4. 2012 dospěla k závěru, že výpověď I. K. potvrzuje výpověď žalobkyně.

Dále žalobkyně dokládala svá tvrzení dopisem od obecního úřadu ..., který ČSSZ považuje za listinu nedatovanou a bez jmenovky a podpisu úřední osoby, která ji jménem obecního úřadu obce .. vydala. Žalobkyně je toho mínění, že v tomto správním řízení mohla být použita jako důkaz – soukromá listina. Ani jeden ze správních orgánů se však otázkou pravosti a správnosti listiny nezabýval. Listina přitom odkazuje na obecně dostupné zdroje, zejména kroniku obce ... a monografii ...od autorů B. a kolektiv vydanou v roce 2002. ČSSZ dále namítala, že listina neprokazuje přímo ukrývání žalobkyně. To považuje žalobkyně za nesprávné, neboť z listiny jasně vyplývá, že Romové byli i na území obce ..pronásledováni a perzekuováni a že tato perzekuce se týkala i rodiny tehdy 5 leté žalobkyně, když navíc její

otec J. T.-M., byl internován do pracovního tábora v Dále předmětný dopis dokládá pravdivost tvrzení žalobkyně a jejího bratra, protože prokazuje existenci osoby učitele Ď., o němž žalobkyně i její bratr shodně tvrdí, že je zachránil před deportací či zabitím a poradil jim, aby se ukryli v lese.

Správní orgány pokud měly pochybnosti o pravdivosti tvrzení žalobkyně a považovaly je za nedostatečná nebo rozporná, neměly rezignovat na dokazování a nárok žalobkyně zamítnout, a to ani, když je řízení ovládané dispoziční zásadou. V takovém případě může správní orgán dokazování provést, neboť i zde platí zásada materiální pravdy. Správní řád stanoví správnímu orgánu v ust. § 3 povinnost postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 správního řádu. Od doby ukrývání, kdy žalobkyně byla 5 letým dítětem uplynulo již téměř 70 let a pamětníci, kteří by mohli tvrzené skutečnosti dosvědčit, již nežijí a nezachovali se ani v podstatě žádné listinné důkazy z té doby. Prokazování tvrzených skutečností navíc žalobkyni ztěžuje její věk a podlomené zdraví. Žalobkyně nemá právnické vzdělání, a proto nebyla schopna naplnit přehnaně formalistické požadavky správních orgánů.

Dále odkázala na judikaturu NSS zejména rozsudek ze dne 28. 2. 2008, 4Ads 46/2007 – 69, podle kterého je-li tedy pronásledování Romů z rasových důvodů na Slovensku v letech 1939 – 1945 historicky známou skutečností, pak k prokázání vzniku nároku podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., postačuje, tvrdí-li taková osoba, že se na území v této době ukrývala, a toto tvrzení dokládá listinnými důkazy o svědectví osob tuto skutečnost potvrzujícími. Za prokázanou se považuje přinejmenším doba ukrývání, o níž nevznikají žádné pochybnosti, ani při rozdílných údajích plynoucích z jednotlivých podkladů pro rozhodnutí.

Žalobkyni bylo jako největší nedostatek vytýkáno, že jednoznačně nevymezila a nevysvětlila rozporné údaje týkající se doby ukrývání. ČSSZ požaduje určení přesné doby ukrývání. Tento požadavek ale odporuje zákonu č. 261/2001 Sb., který nikde nestanoví povinnost žadatele jednoznačně určit přesnou dobu ukrývání, postačuje, když prokáže, že se ukrýval po dobu nejméně 3 měsíců. Dále odkázala žalobkyně na další rozhodnutí NSS, č. j. 4Ads 68/2010 – 59, kdy NSS dospěl k závěru, že je na žalované (ČSSZ), aby ohledně období od ledna 1945 do května 1945 provedla dokazování v takovém rozsahu, aby byly odstraněny pochybnosti ohledně rozdílných skutečností podle tvrzení žalobce a těch, které plynou z historických faktů. Za prokázanou se považuje přinejmenším doba ukrývání, o níž nevznikají žádné pochybnosti a ani při rozdílných údajích plynoucích z jednotlivých podkladů pro rozhodnutí. Tuto dobu žalobkyně stanovila od 1. 10. 1944 do 18. 1. 1945. Jde o dobu, která je všem jejím tvrzeným časovým údajům společná a přesahuje 3 měsíce, takže žalobkyně naplnila podmínky § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. a vznikl jí tak nárok na odškodné ve výši 60.000 Kč. Dále uvedla, že byla nucena se ukrývat i po odchodu německých vojsk, neboť nebezpečnost jim pořád hrozilo ze strany a nepřátelsky naladěného domácího obyvatelstva. Proto se ukrývali až do května 1945.

Závěrem navrhla zrušení napadeného rozhodnutí včetně rozhodnutí správního orgánu I. stupně a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě ze dne 18. 4. 2013 navrhla zamítnutí žaloby, neboť důvodem zamítnutí její nové žádosti byla skutečnost, že žalobkyně neposkytla dostatečně určité tvrzení, týkající se svého ukrývání. Dále odvolací orgán posoudil postupná tvrzení žalobkyně o délce či nepřetržitosti ukrývání obsažená ve spisovém materiálu ČSSZ a zjistil jejich rozporuplnost.

Žalobkyně ve své replice k vyjádření žalovaného ze dne 3. 5. 2013 uvedla, že ona si svou povinnost tvrzení splnila v rozsahu, jak ji lze po její osobě spravedlivě požadovat s ohledem na strohost původního formuláře a s ohledem na to, že v době ukrývání byla 5 letým dítětem. Svá tvrzení doložila písemnou výpovědí bratra, který, jak uzavřela v jednom ze svých rozhodnutí ČSSZ, potvrzuje okolnosti ukrývání tak, jak sama uvedla. Postupná tvrzení o délce a nepřetržitosti ukrývání, se kterými upřesňovala dobu ukrývání nelze považovat za rozporuplná, neboť období od října 1944 tedy od 1. 10. 1944 do 18. 1. 1945 je všem jejím tvrzením společné. Naopak správní orgány pochybily, když neprovedly potřebné dokazování, kterými by byla buďto potvrzená nebo vyvrácena její tvrzení a které sama není schopna zvládnout.

Soud ve věci nařídil jednání na den 19. 11. 2013, kde zástupkyně žalobkyně poukázala na opakovaná podání žalobkyně, naposled na žádost o zahájení nového řízení ze dne 4. 7. 2012, ke které byl přiložen popis okolností ukrývání. Dále se odvolala na skutečnost, že žalovaná měla k dispozici podklady z řízení u ministerstva obrany, zejména rozhodnutí ze dne 2. 4. 2012, z něhož vyplývá, že rozhodnutí MOČR ze dne 16. 9. 2004, sloužilo jako jeden z podkladů pro vydání rozhodnutí ČSSZ a dle tohoto rozhodnutí osvědčení o účasti na národním boji za osvobození požádala žalobkyně o zhodnocení dob období ukrývání po dobu od října 1944 do května 1945 a kdy uvedla, že ukrývání bylo započato v dubnu 1944. Bratr I.K. výpověď žalobkyně potvrdil. Dále se odvolala na výše citovanou judikaturu NSS. Dále zástupkyně žalobkyně uvedla, že z usnesení ČSSZ z 2. 4. 2012 vyplývá, že ... byl osvobozen 18. 1. 1945, což je v rozporu s obsahem rozhodnutí Ministerstva obrany ČR. Závěrem navrhla vyhovění žaloby a zrušení napadených rozhodnutí. Žalovaný se z jednání omluvil. Ze správního spisu soud zjistil, že žalobkyně požádala opakovaně o vydání nového rozhodnutí ve smyslu výše citovaného zákona, a to podle § 101 písm. b) správního řádu. Odkázala na judikaturu NSS, která vznesla do souzené problematiky jiný pohled a že přesný rozsah ukrývání je možno stanovit až na základě dokazování před správním orgánem. Ve správním spise je založena nová žádost žalobkyně ze dne 4. 7. 2012, kterou doložila čestným prohlášením z téhož data, kde popsala dle svých pamětí situaci, kdy vzniklo její ukrývání se v lesích. Připustila, že s ohledem na její věk si nepamatuje, kdy to přesně bylo, jenom si pamatuje, že „přišli ráno, vyhnali nás ven, podpálili nám baráky v celé osadě, kde jsme bydleli. Hnali nás lesem a po cestě na nás řvali, bili pažbami naše muže. Někteří po nás dokonce stříleli. Pak nás seřadili do řad a byl tam hroznej nárek a pláč. Nevěděli jsme, co se s námi stane, potom přijela velká auta a Němci křičeli, ať nastoupíme do aut. Nikdo tam nechtěl nastoupit, všichni věděli, kam pojedeme a co potom bude. Objevil se tam učitel D., ten šel za Němci a něco jim řekl a oni nás pustili. Nevím, co by stalo, kdyby se tam neobjevil. Řekl mé matce, ať už se nevracíme domů a ať utečeme do lesů, tak jsme to udělali a schovávali jsme se dokavad' neskončila válka“.

Dále ze správního spisu soud zjistil, že žalobkyně předložila fotokopii dopisu Obecního úřadu ... který je sice bez data a bez podpisu, ale je opatřen razítkem Obecního úřadu Z textu vyplývá, že sama žalobkyně požádala o informaci 10. 10. 2011, kdy obecní

úřad sdělil, že pan Ď., bývalý učitel zemřel před více jak 10 roky a že vymřeli i ostatní pamětníci sledovaného období. Dále v dopise je odkazováno na monografii obce..., kterou vydal Obecní úřad ..v roce 2002, pod názvem a na straně 33 a 34 je uvedené kromě jiného i následující, že v roce 1940 po provedeném sčítání obyvatel měla obec kromě jiného 187 cikánů – Romů. V roce 1941 na základě rasových zákonů cikáni ze středu obce byly vyvezeni mimo obec na Hamre, kde byla osada až do roku 1949, kdy se vrátili zpět do obce a kde jsou ještě dnes. V červenci 1942 v na základě rasových zákonů byl zřízený pracovní tábor, pro nepřizpůsobivé občany a Židy. Do tohoto tábora byli internováni občané tam jmenovaní krom jiného i J. T. M., což byl otec žalobkyně. Dále bylo odkázáno v přípise na kroniku obce za rok 2004, kde je uvedené, že německá nadace poskytla všem Romům narozeným před 9. 5. 1945 potravinové a oděvní balíčky, jako částečné odškodnění za útrapy, které jim způsobila 2. světová válka. Romové žijí v obci i v současnosti.

Ve správním spise je založeno i rozhodnutí Ministerstva obrany ČR ze dne 16. 9. 2004, č. j., kterým nebylo vydáno osvědčení pro paní žalobkyni na národním boji za osvobození v kategorii československý politický vězeň, v době od počátku září 1944 do konce března 1945. Z odůvodnění vyplývá, že paní žalobkyně svým podáním ze dne 27. 11. 2002 požádala o vydání osvědčení a dobu, za kterou požadovala uznání titulu politický vězeň, označila říjen 1944 až květen 1945. Popis události během 2. světové války popisuje neustále stejně. V průběhu doby na výzvu uvedla jinou dobu, po kterou se ukrývala a tj. od počátku září 1944 do konce března 1945, což vedlo k zamítnutí její žádosti o osvědčení, neboť ministerstvo obrany důkazy, které předložila jsou nedostatečné, ministerstvo z toho nemohlo vyvodit, zda se jednalo o ukrývání soustavné a nepřetržité a uvedená doba, kdy ukrývání skončilo je v rozporu s historickými skutečnostmi. Vzhledem k osvobození 11. 1944 nelze mít za prokázané, že ukrývání po tomto datu bylo důvodné. Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že její bratr pan I. K., výpověď žalobkyně o ukrývání potvrdil.

Po posouzení všech zjištěných skutečností soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná. Je sice pravda, že veškerá tvrzení o ukrývání se v případě žalobkyně jsou tvrzeními jiných osob, resp. zřejmě rodinných příslušníků – viz. bratr I. K., neboť žalobkyně v uvedené době byla dítětem a logicky si nemůže přesnou dobu ukrývání pamatovat. Jak vyplývá z dopisu obce ... v současné době už pamětníci nežijí a zmiňovaný učitel D. (jindy Ď.) je také již mrtvý. To však nezabývá žalovaného zkoumat v místě ukrývání, zda nebyl u občanů romského původu nadále důvod ukrývání se až do konce války v důsledku chování jiných osob, než nacistů. Soud vidí především také rozpor ve stanovení doby osvobození obce ..v, kdy za rozhodnutí ministerstva obrany bylo osvobození ... již 26. 11. 1944, a z usnesení ČSSZ z 2. 4. 2012 vyplývá, že...byl osvobozen 18. 1. 1945, což je v rozporu s obsahem rozhodnutí MOČR. V tomto směru správní orgány neučinily ve svém řízení žádné dokazování a jejich tvrzení o nedůvodnosti dalšího skrývání a v podstatě ani doby skrývání není důkazně doloženo. Žalobkyně požaduje v podstatě stále stejnou dobu, tj. od 1. 10. 1944 do 18. 1. 1945, jak naposledy upřesnila.

Jak vyplývá z judikatury NSS (rozsudek ze dne 28. 2. 2008, č. j. 4Ads 46/2007-69), že pronásledování Romů z rasových důvodů na Slovensku započalo 23. 6. 1939 a trvalo nejméně do 8. 4. 1945. Tvrdí-li žalobkyně, že se ukrývala v letech 1944 až 1945 z rasových důvodů, není důvod ji neuvěřit a je třeba z jejího tvrzení při posuzování podmínek nároku vycházet. Pokud jde o prokázání pojmu „ukrývání se“ je otázka, jakými důkazy by mělo být ukrývání se prokázano, a to zvláště u osob romského původu. Nežijí-li již osoby, s nimiž se Romové

ukrývali, pak je obtížné, ne-li nemožné toto ukrývání prokazovat a je rovněž třeba v této důkazní nouzi vycházet z tvrzení žadatelů, neboť tato tvrzení (pokud jsou v souladu s historickými možnostmi a skutečnostmi) nelze vyvrátit a nelze vyloučit, že situace v nich tvrzená nastala. Obecně lze říci, že z hlediska historických souvislostí by nebylo lze vyvrátit tvrzení o ukrývání se Romů na Slovensku po celé období, tedy po období od roku 1939 do roku 1945. Žalovaný žalobkyni vytýká, že dobu ukrývání měnila a nespecifikovala. V tomto směru sice lze přisvědčit, avšak bude muset vycházet z té doby, kterou žalobkyně upřesňuje v žalobě a která je obsažena i ve všech dalších podáních. Je-li pronásledování Romů z rasových důvodů na Slovensku v letech 1939 – 1945 historicky známou skutečností, pak k prokázání vzniku nároku podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. postačuje, tvrdí-li taková osoba, že se na území v této době ukrývala a toto tvrzení dokládá listinnými důkazy o svědectví osob tuto skutečnost potvrzujícími. V tomto případě soud poukazuje na podklady, které žalobkyně předložila, především bylo by zapotřebí učinit dokazování u Obce ... kdy sama obec odkazuje na monografii a kroniku této obce. To, že předložený listinný důkaz neobsahuje některé konkrétní údaje o žalobkyni není ještě vyvráceno, že z této kroniky nebo monografie obce by se tato skutečnost nedala doložit. Dopis zřejmě vyžádala sama žalobkyně a je otázka, jaké otázky této obci byly položeny. Je pravda, že správní orgány obou stupňů v této věci žádné dokazování neprováděly a je sporné, z jakých dat vycházejí jednak ministerstvo obrany a jednak Česká správa sociálního zabezpečení uvádějící dobu osvobození na Slovensku v oblasti, kde se žalobkyně nacházela. Její tvrzení – odkaz na učitele Ď. apod. mají jádro zřejmě skutečné a proto je zapotřebí hlubší dokazování v této věci provést. Je také vhodné vyslechnout bratra žalobkyně I. K., jaké skutečnosti on si v této věci pamatuje a vyžádat i spis ministerstva obrany vztahující se k této věci.

Soud proto rozhodnutí žalované podle § 78 odst. 1 s.ř.s. zrušil a vrací věc žalovanému k dalšímu řízení se závazným právním názorem shora uvedeným, kterým je žalovaný vázán. (§ 78 odst. 4 a 5 s.ř.s.).

Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn podle ust. § 60 odst. 1 s.ř.s., když žalobkyně byla ve věci úspěšná, ale náklady řízení nepožadovala.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, ve dvojím vyhotovení. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 19. listopadu 2013

JUDr. Milada Haplová, v. r.
Předsedkyně senátu